

Zasedání Odborné skupiny pro podporu osob s omezenou schopností právně jednat

Datum: 21.03.2023

Poradu řídila: Camille Latimier (SPMP ČR)

Přítomni: JUDr. Štefan Čulík (MPSV), Mgr. Blanka Espinoza (ÚV ČR), Mgr. Jakub Geier (MV), JUDr. Pavel Kotrady (Okresní soud ve Vsetíně), JUDr. Pavel Ptáčník (ÚV ČR), Mgr. Aneta Redlichová (MSp – online), Mgr. Jan Strnad (Rytmus – od klienta k občanovi, z.ú.), Mgr. Jana Šamánková, LL.M. (SPMP ČR), JUDr. Renáta Šínová, Ph.D. (UPOL), Mgr. Zuzana Durajová (KVOP) – host, Mgr. Jana Koláčková Zapletalová (Justiční akademie) - host

Přítomných bylo 8 z 10 členů.

Program jednání:

- 1) Úvodní informace
- 2) Aktuální témata v oblasti podpory osob s omezenou schopností právně jednat
- 3) Shrnutí a zpětná vazba z jednání s resorty:
 - Gesce (veřejného) opatrovnictví
 - Opatření pro MSp: distribuce letáku, schvalování podpůrného nástroje, dokladování podpory, řešení problému s § 469 OZ
 - Nový návrh opatření 4: schvalování u notáře
 - Další kroky a úkoly
- 4) Diskuze o změně schvalování a monitoringu podpůrných opatření
- 5) Spolupráce s Justiční akademií: strukturované vyhodnocení rizik a potřeb posuzovaných osob v rámci soudního jednání – návrh materiálu pro sociální pracovníky na soudech
- 6) Stanovení dalších kroků, úkolů a termínu dalšího zasedání

1. bod - Úvodní informace

Jednání zahájila předsedkyně Odborné skupiny Camille Latimier, která členky a členy přivítala a krátce přítomné seznámila s programem jednání.

2. bod - Aktuální témata v oblasti podpory osob s omezenou schopností právně jednat

Zuzana Durajová: Informovala o probíhající přípravě doporučení pro advokáty týkající se podpory osob v rámci detenčního řízení. Dále upozornila na dvě plánované akce, 12. dubna se bude v Brně v rámci měsíce bláznovství konat panelová diskuze o lidech, kteří propadávají sítem. Více informací o diskuzi a ostatních akcích v rámci Měsíce bláznovství je na webu Práhu a FB.

Veřejný ochránce práv dále ve dnech 29.–30.11.2023 pořádá konferenci zaměřenou na život v komunitě. Součástí konference bude také workshop na téma nápomoc v rozhodování.

Renáta Šínová: Informovala o podcastu Práva21 týkající se omezenování svéprávnosti a bezdůvodného obohacení. Podcast je dostupný na internetových stránkách [Práva21](#).

3. bod - Shrnutí a zpětná vazba z jednání s resorty:

- **Gesce (veřejného) opatrovnictví**
- **Opatření pro MSp: distribuce letáku, schvalování podpůrného nástroje, dokladování podpory, řešení problému s § 469 OZ**
- **Nový návrh opatření 4: schvalování u notáře**
- **Další kroky a úkoly**

Camille Latimier: Informovala o jednání k problematice podpory osob s omezenou schopností právně jednat, které se konalo dne 27. února 2023 na Úřadu vlády ČR a kterého se účastnili zástupci MSp, MV, KVOP, členové této Odborné skupiny a další odborníci. Zápis z jednání bude rozeslán jako příloha zápisu z tohoto zasedání Odborné skupiny.

V rámci jednání bylo upozorňováno zejména na velké rozdíly v podpoře pro soukromé a veřejné opatrovníky. S ohledem na nepřítomnost zástupce MPSV na tomto jednání bude tato problematika předmětem dalšího separátního jednání. Mezi další probíraná témata patřil pilotní projekt týkající se zavedení pozice soudních sociálních pracovníků. Tento projekt má podporu MSp, pilotní fáze se osvědčila, v budoucnosti by proto bylo vhodné, aby byla tato pozice na soudech pravidelně zřizována a aby se stala součástí práce soudů.

Dále se na proběhlém jednání diskutoval pokles zájmu o činnost soukromých opatrovníků. Ministerstvo spravedlnosti tento trend odůvodňuje nezájmem ze strany možných soukromých opatrovníků. Camille Latimier ho odůvodňuje spíše nedostatkem dostupné podpory a informací o výkonu této funkce. V návaznosti na toto téma se otevřela otázka možného návrhu na vydání sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu k § 469 občanského zákoníku. Bylo by však potřebné získat relevantní případy z praxe.

Zuzana Durajová: Ví také o situacích, kdy soud odmítl i přijetí jiného opatření. Potřebné zkušenosti by mohli mít také veřejní opatrovníci, bylo by dobré získat případy z pohledu obou stran (tj. soukromých i veřejných opatrovníků).

Renáta Šínová: Problém v praxi vyvstává zejména u osob bez omezené svéprávnosti, např. v paliativní péči, u kterých je potřeba spravovat majetek. Návrh na ustanovení opatrovníka bez omezení svéprávnosti byl např. v jednom případě soudem zamítnut s tím, že návrh může podat pouze osoba, již má být opatrovník ustaven. Soud dále uvedl, že se bude věcí zabývat až tehdy, pokud bude zahájeno řízení o svéprávnosti. Komentáře k občanskému zákoníku také zmiňují, že se v těchto případech postupuje podle jeho § 465. V těchto případech by pomohla změna právní úpravy.

Pavel Kotrady: Některé soudy na základě rozhodovací praxe Nejvyššího soudu podle § 465 většinou postupovat nechtějí. Někdy stanovisko není v souladu s názorem odborné veřejnosti (viz stanovisko k omezování volebního práva).

Zuzana Durajová: KVOP spatřuje problém ve více ustanoveních občanského zákoníku, domnívá se, že stanovením gestora pro veřejné opatrovnictví mohou být ignorovány další související problémy, může tak dojít ke konzervaci aktuálního stavu. Částečným řešením by mohlo být rozšíření gesce také na podpůrná opatření. V souvislosti s možným návrhem Nejvyššímu soudu by bylo účelné udělat výzkum a předpřipravit argumentaci.

Aneta Redlichová: Přiklání se k obavě, aby soudy nepřistupovaly k omezování svéprávnosti u těch osob, u kterých to není nezbytně nutné, v těch případech, kdy není podán návrh dle § 469 OZ a soudy odmítají jmenovat opatrovníka bez omezení svéprávnosti podle § 465 OZ. Problémem, který spatřujeme v judikatuře, je především to, že soudci nejsou dostatečně obeznámeni se sociálním pojetím postižení dle Úmluvy, ale vycházejí z medicínského modelu. Případný podnět Nejvyššímu soudu proto musí být dostatečně podložen kazuistikou.

Zuzana Durajová: Na příští zasedání Odborné skupiny by mohl být přizván někdo z Nejvyššího soudu, zasedání by se také mohlo v tomto případě uskutečnit v Brně.

Camille Latimier: Problematiku gesce (včetně gesce soukromého opatrovnictví) je nezbytné blíže prodiskutovat s MPSV, bez vyřešení gesce není možné některé věci dále posouvat. U soukromých opatrovníků a také podpůrců je potřeba řešit investice do vzdělávání a podpory.

Aneta Redlichová: Dle statistik MSp se skutečně počet soukromých opatrovníků každý rok mírně snižuje, soukromý opatrovník byl však v letech 2014–2022 stále jmenován v 82,48 % případů jmenování opatrovníka. Důvody pro pokles ale lze bez podrobnější analýzy jen odhadovat. Obecně lze považovat za vhodné vypracovat větší analýzu týkající se podpůrných opatření a naplnění právní úpravou původně zamýšlených cílů. Ke zvýšení zájmu by mohlo přispět např. efektivnější šíření informací mezi potenciální opatrovníky, a to i o ostatních podpůrných opatřeních. Dílčí novela týkající se veřejného opatrovnictví nevyřeší větší problém, ale alespoň bude vyřešena gesce u veřejného opatrovnictví. Případnou budoucí větší novelu bude nezbytné zpracovat na základě větší analýzy, aby byla nová právní úprava co nejvíce funkční.

Zuzana Durajová: Úkol realizovat analýzu by mohl být součástí některého z národních plánů.

Jakub Geier: Rozšíření gesce by bylo potřeba, poté by mohla být podpora soukromých opatrovníků realizována analogicky s podporou poskytovanou v rámci pěstounské péče prostřednictvím paušální platby. V tomto ohledu by bylo nutné změnit zákon.

Posledním bodem jednání byla distribuce letáku o opatrovnickém řízení.

Aneta Redlichová: Je plánováno elektronické rozesílání materiálu, jménem pana vrchního ředitele bude rozeslán k využití všem okresním soudům dopis s odkazem.

4. bod - Diskuze o změně schvalování a monitoringu podpůrných opatření.

Camille Latimier v rámci tohoto bodu shrnula výsledky proběhlého jednání (viz příloha k zápisu) týkající se schvalování podpůrného opatření a možností využití notářských zápisů, příp. schvalování daného právního jednání vyšším soudním úředníkem. Tato varianta se ale nesetkává s podporou Legislativní rady vlády.

Dále proběhla diskuze, v rámci které byly probírány výhody a nevýhody možných variant.

Aneta Redlichová: Navrhované řešení zahrnující spolupráci s notáři je inspirované rakouskou právní úpravou, kde se již od roku 2016 řeší všechny záležitosti týkající se podpůrných opatření s výjimkou opatrovnictví (resp. dle rakouské terminologie zástupce jmenovaného soudem) mimo soud. Ministerstvo nyní výhledově plánuje iniciovat jednání se zástupci notářské komory ke zjištění jejich postojů. Vše se zatím nachází pouze ve fázi úvah.

5. bod - Spolupráce s Justiční akademií: strukturované vyhodnocení rizik a potřeb posuzovaných osob v rámci soudního jednání – návrh materiálu pro sociální pracovníky na soudech

Materiál byl vypracován ve spolupráci s Justiční akademií a je určen pro sociální pracovníky na soudech. Na 22. března 2023 je naplánováno setkání se sociálními pracovníky týkající se uvedení materiálu do praxe. V návaznosti na toto jednání je plánováno provedení prvních úprav.

Jana Koláčková Zapletalová: Poděkovala za přípravu materiálu, který se stane praktickým nástrojem pro soudní sociální pracovníky a napomůže tak prohloubení metodické podpory jejich činnosti. Toto posouzení může poskytnout lepší přehled o životě člověka, zpráva by mohla být podkladem pro rozhodnutí soudu, čímž by se mohlo alespoň částečně ustoupit od četného využívání znaleckých posudků. Po zapracování prvotních připomínek soudních sociálních pracovníků je na květen naplánováno další dvoudenní setkání.

Camille Latimier: Dokument vznikl na základě praxe neziskových organizací, inspirací byl rakouský model, ale také model z Katalánska, kde byla přijata nová právní úprava. Metodika kromě vymezení cílů a principů obsahuje také rozsáhlou praktickou část, aby materiál pokryl práci s různými cílovými skupinami. Na základě přesně vymezených a popsanych kroků by měl být soudní sociální pracovník posoudit, zda posuzovaný potřebuje podporu a v jakém rozsahu a také by měl vyhodnotit případná rizika.

Dále bylo diskutováno o struktuře a obsahu materiálu a jeho využití v praxi.

Zuzana Durajová: Při úpravě by bylo možné se inspirovat např. vydanou metodikou Královéhradeckého kraje, MV také vyhotovilo obdobnou tabulku.

Jakub Geier: Dotázal se, zda budou závěry ze zprávy, kterou soudní sociální pracovník na základě metodiky vyhotoví, uváděny do rozhodnutí soudu.

Camille Latimier: Kompletní zpráva by měla být součástí spisu.

Pavel Kotrady: Materiál odpovídá judikatuře i komentářům, je rozdělen tak, aby jednotlivé oblasti pokryly vše, co musí soud zjistit tak, aby rozhodl v nejlepším zájmu člověka. Cílem je tedy odklon od medicínského pojetí zdravotního postižení. Soudní sociální pracovník může set otázek uzpůsobit danému případu, materiál poskytuje pouze minimalistický základ. Opatrovník pak bude mít k dispozici všechny podklady ze spisu.

Zuzana Durajová: Bylo by dobré vzít do úvahy také zmínění některých alternativ (např. zvláštní příjemce, zastoupení na základě plné moci). Taktéž by bylo vhodné blíže definovat některé uváděné pojmy, např. sociální služby, soudy jim nemusí vždy v plném rozsahu porozumět.

Štefan Čulík: Upřesnil rozdíl oproti klasickému sociálnímu šetření prováděnému na obcích, v rámci kterého je posuzováno také hmotné zabezpečení a další okolnosti, je tedy v porovnání s posuzováním prováděným soudními sociálními pracovníky širší a důkladnější.

Jana Kolářková Zapletalová: Doplnila, že clearing (tj. postup podle připraveného materiálu) a sociální šetření nebudou probíhat zároveň, jedná se o dva samostatné postupy realizované odlišnými subjekty.

6. bod - Stanovení dalších kroků, úkolů a termínu dalšího zasedání

Termín dalšího zasedání nebyl stanoven.

Camille Latimier na závěr poděkovala účastníkům jednání za účast a podnětnou diskuzi a zasedání ukončila.

V Praze dne 21.03.2023

Zapsala: Blanka Espinoza
sekretariát VVOZP

Schválila: Camille Latimier
předsedkyně Odborné skupiny